

/ property / of ethno-political system, which, in turn, is a type of political system, be sure to use scientific and methodological toolkit of synergetic theory of complex systems. But the usage of synergistic approach in the analysis of political processes within ethnopolitology is not too common. However, during the study of such object as ethnopolitical stability we can't proceed without synergetic methodology, because the state's largest system instability are points of bifurcation. It is very difficult to foresee the direction of ethno-political system evolution in a point of bifurcation, so much more effective to stabilize ethno-political system to prevent the point of bifurcation emergence.

Key words: ethno-political stability, self-organization, national security, synergetics.

УДК 323.17

**А. З. СІВЕРСЬКА-ХМАЙ
І. В. БІЛОУСОВА**

НАЦІОНАЛЬНА САМОІДЕНТИФІКАЦІЯ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ПОЛІТИЧНОЇ МІФОЛОГІЇ ЄВРОМАЙДАНУ

Після проголошення незалежності України в 1991 році молода держава потребувала елементів, які зміцнювали б соціальну згуртованість і консолідували б глибоко розділену країну. Офіційна історична політика, особливо інтенсивно реалізована при уряді Віктора Ющенка, базувалася на міфологічній історії Київської Русі, націоналістичних організаціях ОУН і УПА, на українському фольклорі та козаччині. Автори статті, опираючись на аналізі текстів, веб-сайтів та українських ЗМІ, показують процес формування нової політичної міфології України після Помаранчевої революції, Майдану 2013-2014 рр. і подій у Східній Україні. Вони висувують тезу, що Майдан став ядром політичної міфології сучасної України, засновницьким міфом, таким чином, став важливим елементом української національної ідентичності.

© СІВЕРСЬКА-ХМАЙ Анна Здіславівна – кандидат історичних наук, політолог, заступник директора Інституту цивілізаційних досліджень УІТМ в Жешові

© БІЛОУСОВА Ірина Валеріївна – аспірантка факультету соціальних наук Варшавського університету

Ключові слова: національна свідомість, політична міфологія, нація, Євромайдан.

Северская-Хмай А. З., Белоусова И. В. Национальная самоидентификация граждан Украины в контексте политической мифологии Евромайдана

После провозглашения независимости Украины в 1991 году молодому государству необходимы были элементы укрепляющие социальную сплоченность и консолидирующие глубоко разделенную страну. Официальная историческая политика, особенно интенсивно продвигаемая при правительстве Виктора Ющенко, базировалась на мифологической истории Киевской Руси, националистических организациях ОУН и УПА, на украинском фольклоре и казачестве. Авторы статьи, анализируя тексты, веб-сайты и украинские СМИ, показывают процесс формирования новой политической мифологии Украины после Оранжевой революции, Майдана 2013-2014 гг. и событий в Восточной Украине. Они выдвигают тезис, что Майдан стал ядром политической мифологии современной Украины, учредительным мифом, таким образом, стал важным элементом украинской национальной идентичности.

Ключевые слова: национальное сознание, политическая мифология, нация, Евромайдан.

Siewierska-Chmaj Anna, Bilousova Iryna. Ukrainian national identity in the context of political mythology of Euromaidan

After gaining its independence in 1991, Ukraine - the young state - needed elements, which could reinforce and consolidate social cohesion of divided nation. Official historical policy, promoted especially by the government of Viktor Yushchenko, was based on a mythologized history of Kievan Rus', the extreme nationalist organization, i.e. OUN, UPA and the Ukrainian and Cossacks folklore. Authors based their article on an analysis of texts, websites and monitoring of Ukrainian media. Article shows the process of forming a new political mythology of Ukraine after the Orange Revolution, 2013-2014 Maidan unrest and current events in eastern Ukraine. Authors state that Maidan events have become the core of modern Ukraine's political mythology, its founding myth, which constitutes a crucial element of Ukrainian national identity.

Key words: national identity, political mythology, nation, Euromaidan.

Кожна людина має складну само ідентифікацію, починаючи від тієї найбільш індивідуальної, приватної, і навіть інтимної, і закінчуючи широкою самоідентифікацією зі своїм народом. Вибір відповідної ідентичності у значній мірі залежить від ситуативного контексту, що

може спричинити поверхневе розуміння цього явища. На цьому наголошує у своїх працях Ентоні Д. Сміт. Групова самоідентифікація презентується виключно з перспективи окремого її представника, а саме: „Можна розуміти її як культурні спільноти і, в деяких випадках, спільноти виділені на основі спільних спогадів, міфів, цінностей і символів. (...) Групова самоідентифікація найсильніше проявляється тоді, коли в її основі лежать елементи культури, як у випадку каст, етнічних груп, релігійних спільнот або народів. У той час, як інші види колективної ідентичності, засновані на класовому поділі або регіональному самовизначенні, функціонують як групи інтересів і при досягненні своєї мети швидко розпадаються, то спільноти зі спільною культурою є значно стабільнішими”¹. Така тривалість у часі культурної ідентичності виникає, передусім, із елементів, на яких вона базується, і які, насправді, не мають нічого спільного з парадигмою глобалізації – спільною пам’яттю, спільними цінностями, сакральними символами, засновницькими міфами чи навіть культурою споживання їжі та смаками дитинства.

Потреба визначення власної ідентичності є інтегральною частиною потреби бути кимось більшим, ніж просто людською істотою, одним із 6 мільярдів інших істот. Самоідентифікація в цьому світлі розуміється як певний стан свідомості, який штовхає нас до саморозвитку і самореалізації, надає відчуття власної вартості. Якби самоідентифікація була ефектом виключно історичних та мовних зв’язків, то вже сьогодні можна було б зауважити спад (зникнення) цього поняття і всього іншого, що криється за ним. Тим часом у багатьох країнах спостерігається відродження національної свідомості, яка з огляду на політичні ігри, дуже часто ототожнюється із націоналізмом. У цьому контексті розглянемо це явище на прикладі України.

Політична міфологія

Важко уявити націю без політичних міфів, які формують групову свідомість. У той час, коли суспільство може існувати, об’єднане широким поняттям спільних інтересів, то нація вимагає набагато сильнішого зв’язку. Зв’язку, який дозволив би вийти поза межі групового інтересу, переступити через власні амбіції та егоїзм і творити свою долю, не зважаючи на суспільний поділ. Тому життєвою потребою кожної групи, що претендує називатися „нацією”, є існування великих міфічних оповідей. Міфи формують соціальну реальність такої групи на кожному рівні, підтримуючи групові контакти і взаємозв’язок, визначаючи нові взірці культури,

надаючи спільне аксіологічне підґрунтя. Особливо важливим міф є для політичної сфери, можливо, навіть важливішим, ніж для інших сфер життя. Бо саме міф стає основою національної свідомості, джерелом соціополітичного відродження, чинником, що знову й знову вивільняє енергію народу. Ніщо краще не сформує політичної самосвідомості, ніщо не зможе замінити такий великий символічний капітал, як міф.

Існує багато визначень міфу, починаючи від тих, які підкреслюють розповідну структуру міфу, такого собі „святого оповідання” про переломні події, і закінчуючи тими, що роблять акцент на їхній функції „одомашнення звіриної стихії існування, гетерогенної асиміляції, надавання сенсу безглуздому, раціоналізації недоречного”². Те, що поєднує більшість із них – це однотайність авторів, що міф – це елемент людської культури, який не можна усунути, і визволення з його влади стає практично неможливим. Таку концепцію поділяють К. Юнг, М. Еліаде та Л. Колаковський².

Функціональну роль міфу підкреслює також Джозеф Кембелл, який у міфах бачить, передусім, силу дії, котра підтримує соціальну однорідність, надаючи людям певних впорядковуючих взірців, що поєднують усі тенденції до поділу, пов’язують їх в одне ціле. Нація повинна мати спільну мету, щоб діяти, як одна сила³.

Подібну думку висловлює Френсіс Фукуяма, наголошуючи в „Історії політичного устрою”, що більша соціальна синергія спокон віків давала перевагу у боротьбі за існування, а джерелом синергії були вірування і ритуали, які забезпечували нормами поведінки, підсилювали групову відповідальність і змушували до спільної діяльності, не зважаючи на інтереси одиниць⁴.

Політична міфологія часто виникає як реакція на швидкі зміни, особливо ті, які пов’язані з кровопролиттям. Архетип „смерть – відродження” Юнга стає основою для однорідної міфології – раціоналізує поразку і дозволяє її прийняти. Втрата порушує почуття порядку і безпеки, тому вина проєктується на когось іншого – зрадника, чужого.

Історична правда в конфронтації з політичним міфом практично завжди програє, проте залишається врятована національна гордість і віра в існування якогось Вищого Порядку. Міфічну правду не потрібно доводити, в неї можна вірити не зважаючи ні на що – міфи дають непохитну точку відліку в світі хаосу, створюють видимість порядку там, де його було порушено. Саме тому міфи проростають на хиткому ґрунті, виростають в місцях, де конфлікти вирвали

„дірки” в соціальному тілі, заповнюють щілини скам’янілих ідеологій.

Для кожної великої групи осіб міф – це не тільки оповідання, але щось таке, що насправді існує, впливає на відносини і прийняті рішення, є джерелом загально прийнятих знань, але в той же час воно саме не потребує обґрунтування. Таким чином міф є ядром національної ідентичності, нація без міфу не може існувати. Тому питання, чи існує український народ протягом багатьох років ставили не тільки російські, але й західні дослідники.

Міф – ідентичність – нація

Україна стала незалежною у 1991 році, але її мешканці дуже довго не могли визначитися зі своєю ідентичністю. Досягнення XIX століття, від публікації „Енеїди” Котляревського в 1798 році, через епоху романтизму, яка і в Україні була часом національного відродження, формування новітньої української мови (Іван Котляревський, Тарас Шевченко) і формування нових політичних і культурних еліт, на чолі з київським братством Кирила і Мефодія, аж до переосмислення поняття „Україна” і „українці” як контридеології офіційної позиції Російської імперії (Михайло Драгоманов, Михайло Грушевський), були практично знищені після 1876 року. Українська ідея стала для царської влади, а потім і для радянських лідерів синонімом небезпечного, агресивного націоналізму, а подальші події, наприклад, створення ОУН і їхня співпраця з Німеччиною проти СРСР надовго скомпрометували українські національні прагнення.

Творець міфічно-символічної парадигми Джон А. Армстронг розробив власну концепцію етнічної приналежності і найбільш повно описав її у своїй книзі „Нації до націоналізму”, розглядаючи, зокрема, феномен українського націоналізму. Слід зазначити, що Армстронг проводив дослідження українського націоналізму в період деколонізації європейських імперій, коли поняття „націоналізм” мало позитивні конотації, як ідеологія національного визволення. Це важливо тому, що зараз ідеї автора найбільше критикуються за ідеалізацію інтегрального націоналізму, і несприйняття небезпеки, яку він у собі несе⁵. Тим часом, Армстронг у праці „Український націоналізм, 1939-1945” пояснив, що „інтегральний націоналізм був лихоманкою, що охопила найбільш активні прошарки України, (...) але це легше зрозуміти, і, можливо, сприйняти саме в цій, а не в інших країнах, які мають більше можливостей проявити себе через розвиток держави, на підставі закону”⁶. Метою Армстронга,

зрештою, не були ОУН чи УПА, а скоріше бажання показати український націоналізм як захисну реакцію на націоналізм географічних сусідів⁷. У першу чергу його цікавила національна ідеологія, яка використовувала історичні міфи, які зміцнювали, і, може, навіть створювали національну ідентичність українців. Армстронг побачив силу політичного міфу, ядром якого були, вибірково, події з минулого України, основною масою – творчість Тараса Шевченка, Івана Франка і Миколи Костомарова, а оновленням і переосмисленням – діяльність Михайла Грушевського.

Згідно з Армстронгом, український націоналізм виник як відповідь на німецький і польський національний рух за незалежність в Галичині у ХІХ столітті. Проте, здається, що більше його цікавив не вплив Фіхте або Гердера на Дмитра Донцова, Степана Бандеру, чи Романа Шухевича, а більше процес „зачарування” світу і міфологізація реальності ідеологами українського націоналізму. Поступовий зріст національної самоідентичності, підкреслювання своєї унікальності, політична міфологізація часу і простору є значно важливішими для Армстронга, ніж політична діяльність ОУН-УПА. "Якщо коли-небудь існувала група, яка була готова боротися з труднощами, здавалося б, неможливими до подолання, це була ОУН. Кілька тисяч недосвідчених і недозброєних молодих людей не тільки вирушали на Схід, аби змінити радянську систему, але і мали відвагу кинути виклик, як тоді їм здавалося, непереможній німецькій військовій машині. У світі, де страх перед лицем нападу тиранії стає буденністю, такого роду доблесть вирівнює багато недоліків"⁸ – пояснює Армстронг, вбачаючи в ОУН-УПА „романтичний” та „волютаристський” рух.

Вірять у роль засновницького політичного міфу багато дослідників, зокрема, ті, хто досліджує Україну та інші пострадянські держави, які ще не завершили процес національного будівництва. Тарас Кузьо стверджує, що "виключно націоналізм може забезпечити альтернативний набір міфів і символів, які змогли б замінити дискредитовану радянську і марксистсько-ленінську спадщини та поєднати розпорошене суспільство (...). Націоналізм дає регіональним елітам ідеально допасовану легітимність їхніх прагнень суверенітету в момент розпаду імперії"⁹.

Наступність національної ідентичності поколінь залежить, згідно із переконаннями Армстронга, від комплексу міфів, які виходять за рамки часу і простору. "Наскільки ефективними будуть конкурентні міфічні структури в просуванні стабільної політичної системи,

залежить від змісту міфів та їхньої здатності витіснити міфи інших політичних систем”¹⁰. У етносимволічній парадигмі міф, символ, зв'язок і набір установок, як правило, є важливішим для тривалого існування нації, ніж суто матеріальні чинники. Випадок України, схоже, підтверджує тезу Джона Армстронга.

Історичний досвід кожної нації стає джерелом політичних міфів, які – збережені в колективній пам'яті нації – стають резервуаром енергії, що вибухає в переломні моменти. У 1991 році, після проголошення незалежності України, українські інтелектуали добре розуміли, що, зростаючий протягом багатьох десятиліть, аксіологічний вакуум необхідно заповнити змістом. Молоде суспільство потребувало сильного міфологічного підґрунтя, аби подолати етнічні та релігійні розбіжності, щоб перетнути егоїстичні інтереси окремих груп, щоб створити сильну державу. Але якщо міф, як пише Ролан Барт, це, в першу чергу, слово, повідомлення, система порозуміння¹¹, то в Україні навіть вибір мови був проблемою.

Політична міфологія Сполучених Штатів Америки може бути виражена в мові кожної діаспори, яка проживає в США, і це в жодному разі не послаблює її міцності. Американський міф про Місто на пагорбі (A City upon a Hill) Джона Уінтропа є міфом нереалізованого потенціалу; він не згадує того, що було, тільки показує, як може бути. Він не змушує наслідувати героїв (тому, що вони не існують), але стверджує, що кожен може стати героєм. Засновницький міф Сполучених Штатів забезпечує почуття ідентичності, є джерелом самоідентифікації, але він також не вимагає відмови від своїх коренів, тому що тут – всі чужі, мандрівники, які будуть створювати нову Землю Обітовану¹².

Американський засновницький міф, однак, є винятком. Україна має довгу історію і повинна оглядатися на міфічні "джерела часу", в той час, як в Україні навіть вибір мови є свого роду самоідентифікацією – мешканець, що розмовляє російською, має інші міфи, ніж його сусід, для якого рідна мова - українська. За даними дослідження, проведеного у березні 2013 року, 56 відсотків українців назвали своєю рідною мовою українську, 40 відсотків – російську, а 4 відсотки населення вибрали іншу мову, або не змогли відповісти на це питання¹³. Справа ускладнюється ще й тим, що російська поширена, в основному, в Східній Україні і в містах, в той час, як українська переважає на Заході країни і в селах. І ситуація не змінилася після проголошення незалежності, тільки Помаранчева революція і, пов'язані з нею соціально-культурні рухи намагалися

переглянути „українськість”, яка раніше сприймалася виключно через призму народного фольклору та націоналізму під прапором Степана Бандери (отже, так само, як в епоху Радянського Союзу). "Це абсурд, що в Україні необхідно бути міні героєм, щоб розмовляти українською!" – сказала якийсь час тому письменниця Ірена Карпа¹⁴.

Зараз ситуація змінилася, тому що українська мова стала мовою політики і суспільного життя, вона пов'язана з діяльністю неурядових організацій та проєвропейських політичних партій. Отримання українською статусу „мови політики”, може виражати суть українських національних міфів.

Міфи України після 1991 року

Дмитро Олександрович Горун, аналізуючи міфи сучасної України, в 2002 пише про існування трьох міфів, що функціонують в українському суспільстві: європейський міф, комуністичний міф і український (національно-романтичний) міф¹⁵.

Міф про Європу, як про місце загального процвітання, необхідний Україні, як спосіб вирішення багатьох проблем – безробіття, безнадії, злиднів та корупції. Українці бачать Європу, як міфічну землю щастя, до якої вони колись належали (як частина Польщі), і, зрештою, коли-небудь до неї повернуться. Європейський міф стоїть понад часом, і тому "повинен вирішити проблеми сьогоденного дня і майбутнього, ґрунтуючись на досвіді минулого"¹⁶.

Вілен Горський описує ряд міфологем, що створилися довкола міфу про Європу: проїнята месіанськими настроями міфологема України-рятівниці Європи. Саме Україні, вважають приборчани цієї позиції, судилося звільнити людство від руйнівних однобічностей Заходу та Сходу¹⁷, врятувати Європу від кризи, від загинання; Україна – центр Європи. В сучасній українській суспільній думці образ Європи – це образ жаданого ідеалу, втілення Істини, Добра й Краси. Виявом цього є й численні декларації про „повернення у Європу”, „прилучення до Європи”, які проголошуються під час політичних дебатів, наукових дискусій або культурних акцій¹⁸. Подекуди тенденція ця набирає комічного присмаку, „збагачуючи” українську мовну палітру такими неологізмами, як „євроремонт”, „єврообслуговування”, „євровікна”, і які повинні підкреслити якість і бренд¹⁹.

Комуністичний міф в Україні діяв відповідно до тієї ж схеми, що і європейський міф, із тією лише різницею, що міфічна земля щастя – це неіснуючий СРСР із ідеалізованою, широко окресленою

слов'янською спільнотою. Міф цей додатково підтримується ностальгією за чорно-білим, спрощеним поглядом на світ і образи на "поганий" Захід і Сполучені Штати. За словами Олександра Литвиненка, "коли імперія "відпускає" колонію, перший спосіб полягає в моделюванні розвитку столичної еліти за прикладом метрополії, щоб продовжувати "старі добрі часи"²⁰. Створення комуністичного міфу було звичайною захисною реакцією на невпевненість у майбутньому після розпаду СРСР.

Третій міф – це насправді вся українська націоналістична міфологія, яка виросла із "мовчазного протесту проти "неповноцінності" української культури та комплексу "молодшого брата" по відношенню до Росії, а потім і офіційної комуністичної міфології"²¹. Ключовими особливостями цієї міфології є віра в месіанізм українського народу і віра в те, що після стількох страждань Україна заслуговує на спеціальну нагороду від Бога чи історії, ідеалізація власної історії, а також її витоків із найдавніших часів – від скіфів, антів, трипільців, кіммерійців, індоєвропейців і, нарешті, ідеалізація українського народу, як кращого від його сусідів.

Міфотворчі спроби можна приписати творцям епохи романтизму Миколі Костомарову, Тарасу Шевченку чи Пантелеймону Кулішу, хоча тільки в 90-х роках ХХ століття вони стали насправді важливими в творенні української національної ідеї. Для українських романтиків характерним був пошук українського національного духу, схованого в народній культурі та релігії. Дух нації – це свого роду голос Бога, втіленням духу народу відтак є сам народ, а не його еліта²². Українські романтичні міфи чудово пристосовані до зміцнення національної ідеї в молодій країні, але їхнє фольклорне коріння тільки поглиблювало поділ мешканців на російськомовних містян на україномовних сільських жителів.

У 2002 році Д. Горун підкреслював, що, хоча українське суспільство переживає кризу ідей, все ж Україна і досі не має єдиної міфології, яка могла б стати основою для сильної національної ідеї. Але виявилось, що сьогодні його погляди не відповідають дійсності.

Міф і народження нації

Починаючи з дев'ятнадцятого століття, в Європі домінують переконання, що найбільш важливим джерелом самоідентифікації людини є її почуття приналежності до певної національної спільноти. І чим більше підкреслювалося, що основою особистості кожної людини є не релігія, а народ, тим більше функцій, раніше

зарезервованих для релігії, приписувалося нації. Суверенна нація набула майже містичного значення – це вже не була просто група людей, пов'язаних між собою спільністю походження і культом предків, але окремий об'єкт, який мав власну долю, власне бачення світу і право на його реалізацію. Християнство, приймаючи від євреїв ідею освячення народу за допомогою релігії, надало нації священний першоелемент²³. Це почуття святості, яке сприяє національній ідентичності, було підкріплене величчю міфічних оповідань, які є невід'ємною частиною історії.

Процес зачаровування світу, міфологізації фактів, навіть якщо у своїх намірах він не завжди був політичним, то таким швидко ставав. Усе, що будує національну самосвідомість, визначає унікальність певної групи і задовольняє колективну потребу в уточненні, стає інструментом влади. Політична міфологізація включає в себе простір і час: символічно освячує важливе місце (великі битви, переломні події), а також дату, створюючи альтернативний політико-історико-міфологічний календар. Колективна пам'ять, таким чином, стає сховищем політичних міфів, про які нагадують річниці та пам'ятні дати.

В Україні створення політичних міфів, що сакралізували український народ, почалося відразу після проголошення незалежності в 1991 році. Під керівництвом різних лідерів, особливо за часів правління президента Віктора Ющенка (2005-2010), було розроблено нову політику, яка повинна була сприяти відділенню України від російського впливу, зменшуючи поділ на Східну і Західну Україну і, насамперед, для створення згуртованої української нації. Українці, які в 1991 році і пізніше почали навчатися у школі, вже не пам'ятають іншої реальності, ніж українська держава. "Україна в її нинішніх кордонах для них – реальність, яка не викликає сумнівів. Повнолітні в 2013 році громадяни України (...) це на сьогодні біля 7 млн осіб, понад 15% населення"²⁴. Саме українці, виховані по нових підручниках історії, де прославлявся український народ і його герої, були рушійною силою протестів Помаранчевого майдану в 2004 і Революції гідності у 2013-2014 роках.

Джон-Пол Химка, розглядаючи міфи як ідеологічну версію історії, описав міфотворчу діяльність офіційних представників державної влади України: "У червні 2007 року офіційно відзначається сторіччя з дня народження командира УПА Романа Шухевича. Незабаром Українська Пошта надрукувала поштову марку на честь Шухевича, на якій були емблеми ОУН і УПА. Трохи згодом Ющенко

посмертно присвоїв звання Героя України Роману Шухевичу. (...) На початку 2010 року перед завершенням каденції на посту Президента, Ющенко посмертно присвоїв звання Героя України Степану Бандері, лідеру радикального крила ОУН, відповідального за етнічні чистки у роки Голокосту"²⁵. Химка, будучи українцем, висловлює дуже критичне ставлення до української історичної політики, міфологізації Голодомору та українських націоналістичних організацій ОУН і УПА. Розуміючи владу політичних міфів, він все ж критикує вибір крайніх націоналістів на роль народних героїв, довкола яких побудована нова українська національна ідея, визнаючи одночасно, що істина є цінністю сама по собі, а міфи, навіть якщо вони консолідують український народ, не можна будувати на вибірковій інтерпретації історії.

Аналогічні аргументи наводить Девід Р. Марплз, підкреслюючи, що ядром політичної міфології України після 1991 став міф про мучеництво, в якому персоніфікована Україна представлена жертвою Росії, Польщі та Третього Рейху. Тому втіленням образу українського героя стають солдати УПА, яким приписуються ідеалізм, самопожертва, мужність, звитяга і лицарство. Подібна міфологія також відноситься до часів Козаччини²⁶.

Слід зазначити, що, на думку більшості українських політологів, українці дуже вибірково ставляться до історії ОУН-УПА, а сам Бандера асоціюється у них, насамперед, із боротьбою за незалежність, а не з етнічними чистками. "Сьогодні українці, які вважають Бандеру героєм, ставляться до нього і його руху, як до непримиренної опозиції до Радянського Союзу в 1939-1955 рр. Ніхто не схвалює насильства над поляками і євреями, але для більшості значення Бандери і націоналістів полягає в головній мірі на їхній відмові від усього радянського, відмежування від антиукраїнських образ і безумовній відданості справі незалежності України. Бандера і націоналісти також сприймаються, як абсолютна протилежність корумпованим, некомпетентним і корисливим українським елітам, які невміло управляють Україною уже понад двадцять років. Звичайно, таке прочитання історії України є одностороннім і потрібно пам'ятати, як хороші, так і погані речі, які зробили Бандера та націоналісти. Але одностороннє прочитання історії не рідкість, особливо серед націй, які борються за збереження своєї недавно отриманої незалежності"²⁷, – говорить Олександр Мотиль.

Цю думку також поділяє і Микола Рябчук. Автор звертає увагу на те, що для більшості українців вибір не полягає на виборі між

націоналістичною диктатурою в стилі ОУН-УПА і європейським баченням ліберальної демократії. Більшість із них зробила цей вибір давно. Справжнім вибором є захист суверенітету, гідності та приналежності, або відмова від них на користь Росії та людей, їй підлеглих. У цих умовах, ваги набирає частина спадщини Бандери, яка стосується патріотизму, національної солідарності, посвячення себе ідеї та ідеалістичної відданості спільним цілям і цінностям²⁸. Рябчук переконаний, що Україна, як молода держава, потребує міфів, щоб консолідувати суспільство, навіть якщо міфи ті будуть суперечливими, як, зрештою, і значна частина політичних міфів інших народів.

Наталія Амельченко стверджує, що саме пошуки „душі” нації призвели до хаотичного творення міфічних „арійців”, „трипільської культури”, „козацької вольниці” як джерел української ментальності. Аби процес творення міфів істориками та філологами міг вийти поза межі книжкової продукції та паранаукового дискурсу і стати, нарешті, живим міфом, який буде мобілізувати суспільство, поєднувати людей, змушувати діяти, він (міф) повинен „резонувати” із важливими людськими потребами та їхнім досвідом. Міф повинен бути частиною екзистенції, а без цього, твердить науковець, залишиться тільки „гарною картинкою”, але не міфом, бо не матиме резонансу із досвідом сучасного покоління. Український філософ, один із підписантів „Відкритого листа до лідерів української демократичної опозиції щодо участі партії „Свобода” у Комітеті опору диктатурі”²⁹, Наталія Амельченко, від самого початку мала дуже критичне ставлення до базування офіційної історичної політики України на минулому. А в 2008 році вона писала, що основою для національного міфу не може залишатися Велика Вітчизняна Війна, радянське чи австро-угорське минуле, ані міфи про козаччину – „жоден міф про минуле, який буде реанімувати повернення до коріння, нас не поєднає, бо сучасні мешканці України мають різне минуле, різні цінності і свята. (...) Треба зробити все можливе, щоб новий український міф створювався не на основі міфології „відродження”, а брав за основу майбутнє”³⁰. Амельченко неодноразово виступала проти етнічного визначення нації в Україні і пошук міфів, які таке визначення підтверджують: „Етнічний образ нації був створений філологічними націоналістами (за визначенням Ярослава Грицака). Вони вважають, що нація – це єдина група зі спільним походженням, культурою, мовою та певною історією. Уособленням такого

розуміння українського народу був президент Віктор Ющенко, який саме такий образ популяризував і сам в нього вірив. (...) Таке етнічне розуміння нації може бути небезпечним. Це викликає у людей, які не є етнічними українцями, напруженість і створює чужих на своїй землі”³¹.

Офіційна політична міфологія України, побудована довкола радикальних націоналістичних рухів і деміфологізованого минулого, як і передбачила Н. Амельченко, не тільки не змогла поєднати українську націю, але стала ще одним аспектом поділу, тим паче в часи президентства Віктора Януковича, який змінив курс історичної політики. Міф жертви, який був суттю офіційної історичної політики України, ідеально вписувався в спосіб мислення старшого покоління українців, незалежно від їхніх політичних поглядів та розуміння самого слова „українськість”.

Вище згадана месіанська міфологічна схема, побудована навколо ідеї „обраного народу”, ідеї незаслужених страждань та історичної місії, відповідає потребам тієї частини українського суспільства, яке не віднайшло себе у новій ситуації після розпаду Радянського Союзу і створення незалежної держави. Молоде ж покоління українців потребує інших міфів та інших героїв. Вони не бажають бачити Україну в ролі жертви, а частиною Європи, їх не цікавив націоналістичний радикалізм ОУН і УПА тому, що це не поєднувалося з європейськими цінностями.

Національна самосвідомість молодого покоління українців формується під час шкільного навчання, тому всі молоді громадяни України отримують однакові знання з української мови, української історії, географії та літератури. Вони вивчають дисципліни в однаковому обсязі від Маріуполя до Ужгорода. "Вони знайомляться не тільки з поезією Шевченка, але і з переконанням, що він Пророк, „наше Все”, альфа і омега національної культури. Дізнаються про героїчну (але і анархістську) традицію козацтва, вбирають в себе розповідь, згідно із якою український народ "вічно" (принаймні останні тисячу років) не тільки боровся за незалежність, але й "соборність", цілісність усього українського етнічного ареалу в межах однієї держави. Символічні місця ж такої України не лежать на заході чи на сході країни. Захід занадто західний, занадто мало в ньому козаччини і Шевченка. Схід взагалі немає ніякої історії, яка сягала б поза дев'ятнадцяте століття. "Символічним" центром України є центральна Наддніпрянщина: її серце б'ється в Києві, Каневі та Чигирині, в Холодному Яру і на Хортиці”³².

Таке спільне для всіх молодих українців патріотичне підґрунтя стало основою створення нових міфів, змістом яких стали протести на Майдані і наступні події на сході України.

Українські міфи після Євромайдану

Олександр Зінченко, історик і журналіст українського порталу „Історична правда”, пояснює, чому Україна потребує зміни поколінь, аби зрозуміти власну історію і називає те, що комунізм зробив із його країною "ампутацією пам'яті", "трепанациєю черепа і виколупування головного мозку ложкою"³³. Це жахливе порівняння відображає ситуацію України після здобуття незалежності в 1991 – відсутність будь-якої соціальної пам'яті, яка може об'єднати глибоко розколоте суспільство. Ця відсутність міфічно-символічного капіталу, який „згори” спробували заповнити офіційною історичною політикою, була основною перешкодою на шляху до зміцнення ідеї нової української держави і робила неможливим об'єднання української нації.

За Ентоні Смітом, нація – це "визначена (окреслена) людська спільнота, що живе на рідній землі, має спільні міфи і спільну історію, спільну суспільну культуру, єдину економіку і загальні для всіх членів права і обов'язки"³⁴, і тому постає питання про те, чи у 1991 році існувала українська нація. Навіть якщо припустити, що основні критерії були дотримані, такі, як існування спільної мови³⁵, спільної віри в етнічну приналежність, усвідомлення існування національної ідентичності, почуття державності³⁶, то, як і раніше, вражає відсутність бази спільних ідей, спільної символіки і міфології, єдиної психологічної системи, які могли б побудувати ідентичність нації. Національна ідентичність підживлюється загальною історією та культурою, але також потребує постійної інтерпретації, оновлення, підсилення спогадів, цінностей, символів, міфів і традицій. Потребує емоційних зв'язків, які виникають в процесі колективного переживання національної культури і національної історії. Вона потребує свіжої крові і жертв, принесених на національний вівтар.

Кров і жертви були надані Євромайданом, який став невичерпним джерелом міфів і символів, даючи початок новій політичній міфології України. Ще в 90-тих роках відомий гурт „Тартак” співав:

Національна ідея, як засіб спекуляції.

Здобули державу, втратили націю...

Коли ж у народу більше немає відваги,

Немає власної гордості, немає самоповаги,

*Коли кожен за себе у своїй хаті скраю –
У такого народу і героїв немає!
Я не хочу бути героєм України –
Не цінує героїв моя країна!...*

Сьогодні Україна має і цінує своїх героїв³⁷.

21 листопада 2013 року Віктор Янукович оголосив про припинення підготовки до підписання Угоди про асоціацію з ЄС, руйнуючи надії українців на краще майбутнє. Янукович, так само як і В. Путін, який змусив першого ухвалити саме таке рішення, не розуміли всієї сили міфу про Європейський Союз і його міцність у свідомості українців. Динаміка подій Євромайдану здивувала навіть самих протестувальників, які самоорганізувалися через соціальні мережі без ніякої ідеологічної чи логістичної підтримки з боку жодної політичної сили. Уперше саме люди диктували правила гри, а опозиція, яка приєдналася до протестувальників трохи згодом, відіграла другорядну роль. Це вже не було повторення Помаранчевої революції 2004 року, коли вірилося кожному слову Юлії Тимошенко чи Віктора Ющенка. Цього разу це була „Революція гідності”, яка надавала слово самим українцям³⁸. Загально прийнятим вітанням на Майдані стало привітання бандерівців „Слава Україні! – Героям слава!”, але цілком відірване від свого ультра націоналістичного походження.

Євромайдан став центром нової української політичної міфології, забезпечуючи символами, образами і міфами, заповнюючи аксіологічну порожнечу, яку відчувала більша частина населення. Все так, як писав Еліаде: за допомогою нових образів і символів, міф Євромайдану почав розповідати свою історію, розкривати таємниці, давати знання, допомагати розумінню³⁹. За допомогою аналізу змісту українських ЗМІ і соціальних мереж, стає ясно, що жертви Євромайдану дуже швидко стають новими героями української нації, зміцнюючи її внутрішню єдність і служать зразком для наслідування і формування нової системи цінностей. Вороги Євромайдану (бійці підрозділу „Беркут”, снайпери, Янукович і його політичні прихильники) стали уособленням метафізичного Зла, яке можна подолати тільки за допомогою соціальної солідарності, що стала нормою життя українців під час вище згаданих подій, так як і нова міфологія стала інструментом зміцнення національної самосвідомості.

Міф має безліч функцій – містичну, яка дозволяє людині заглянути в таємниці всесвіту і зрозуміти трансцендентний вимір буття; космологічну, яка дозволяє подолати страх існування в світі хаосу і надати сенс існуванню. Для сфери політики, однак, найбільш

важливою функцією міфу є соціологічна функція, яка складається з "підтримки і виправдання певного соціального порядку"⁴⁰ та четверта – педагогічна, яка показує, як потрібно жити, надає взірці та підштовхує до їхнього наслідування. Українські політики від 1991 року намагалися створити міфи, які могли б стати інструментом влади. Деякі з них стали важливою частиною української культури, такі, як міф про Голодомор, що поділяється більшістю населення; міф про ОУН-УПА було скеровано до вузького кола людей, радикалізуючи настрої Правого Сектору і його послідовників. Навіть офіційна історична політика, однак, не створила міфу сучасної України, який поділяють усі, який став би основою національної ідентичності, надаючи форму сьогоденню і впливаючи на майбутнє.

Євромайдан і супутні події стали ядром нової української міфології. Наталія Дев'ятко зазначила, що на Майдані 2004 року народився і почав жити міф, а люди раптом стали нацією з власною історією і пам'яттю⁴¹. Але тільки на Майдані 2013-2014 рр., коли звичайні громадяни, а не політики, почали говорити про національну єдність між мешканцями країни, коли народилося відчуття сили, але сили творчої – не руйнівної. Українці здивували самі себе, уникаючи анархії під час протестів – люди організувалися, ввели свій власний порядок, розподіляли між собою обов'язки. Народ майже по усій країні проявив солідарність із протестувальниками. Відродилися козацькі архетипи – з традиційним одягом, відповідним кодексом честі, зачісками, вірою. Козаччина, яка раніше була чимось на зразок інструментально використаного фольклору, екзотичною прикрасою, стала невід'ємною частиною нової української міфології⁴².

Варто відзначити, що Євромайдан географічно не обмежений Києвом, кожне містечко мало свій власний Майдан, із символами, національними прапорами. Саме тому „Майдан” – психологічний феномен, із серцем у Києві – це ядро нового політичного міфу України⁴³. Таке почуття національної інтеграції та солідарності може викликати тільки живий міф, особливо міф кровопролиття. Майдан 2004 року, також відомий як Помаранчева революція, був політичним Майданом, а Євромайдан став подією, яка в очах українців набрала міфічного значення. Це було повстання проти усієї системи нищення людської гідності, і, як будь-яка інша революція, опиралося на майже релігійну віру в можливість цілковитого оновлення, докорінної зміни світу.

Самі українці – журналісти, блогери, політологи, а також звичайні мешканці швидко оцінили значення Євромайдану і наступних подій

не тільки у політичному чи економічному контексті, але і в контексті символічному і навіть міфологічному:

„Це вже не був звичайний протест, в центрі Києва народилася нова країна – країна мрій. Тисячі чоловіків і жінок змінили затишні домівки на намети на Майдані. З димом вогнищ вони вдихали запах свободи. Через нього, як вірус, передавався дух супротиву. І тут пролилася перша кров...”⁴⁴, – фрагмент фільму „Революція гідності”.

„Перед лицем ворога сильний народ об’єднується. Наша сила в єдності!”⁴⁵, – Святослав Вакарчук, музикант.

„У Києві молодь масово записується в добровольці і військкомати, готується до війни. Такої кількості українських прапорів я там ніколи не бачив – дуже великий патріотичний підйом. На очах народжується українська нація. Ось де духовні скріпи!”⁴⁶ – депутат Госдуми РФ, член партії „Справедлива Росія” Ілля Пономарьов.

„Друзі Українці, Вас усіх від усього серця вітаю з Днем Народження нашої України. З першим днем народження, адже фактично вона народжується зараз. Я щасливий, що я українець. Зі святом! Слава Україні!”⁴⁷ – Семен Семенченко, командир батальйону „Донбас”, росіянин за походженням.

„Нова нація народжується на очах здивованого світу”⁴⁸ – Борис Філатов, депутат ВРУ.

„Коли все закінчиться, Україна залишиться з армією, національною ідеєю, символікою та дорогою до Європи. Росія – з безіменними могилами”⁴⁹, – Леонід Волков, російський опозиційний політик.

Символічного значення набули навіть могили предків. Великої популярності у соціальних мережах набула історія Тетяни Малахової: „Це випадок 20-річної давності. Я жила в Горлівці, а за містом, в селі Зайцеве, у нас була дача – симпатичний сільський будинок із величезним садом. Якось в автобусі Микитівка – Зайцеве виникла невелика суперечка – якою мовою говорили корінні жителі Донбасу. Багато хто стверджував, що Донбас – це Росія, і російська мова тут головна споконвіку. Інші спростовували, але крапку в суперечці поставила старенька бабуся. Вона суворо подивилася на захисника "російського світу" і запитала: "Де могили твоїх діда і баби?" Чоловік відповів, що старенькі поховані у Володимирській області, а батько, який приїхав піднімати Донбас, похований в Горлівці. Бабуся підняла вгору чорний кривий палець: "Оце я і хотіла почути! А мої дід і баба, прадід і прабаба, прапрадід і прапрабаба поховані у цій землі! І всі вони розмовляли українською!

І всі були українцями! Тепер ти зрозумів, чия це земля?”. Минуло 20 років. Цієї бабусі вже немає на світі, її Батьківщину бомбить Росія, але дуже хочеться, щоб її просте і мудре пояснення почули сьогодні!”⁵⁰. Питання про могили предків дуже швидко стає частиною процесу національної самосвідомості, а символіка землі, освяченої могилами предків, стала частиною нової української міфології.

Кожен народ потребує засновницького міфу. До цих пір Україні не вдалося зробити вибір між Київською Руссю і Австро-Угорською Галичиною, між вибірково прийнятою історією українських націоналістичних організацій ОУН і УПА, та Голодомором і Повстанням Хмельницького, між мученицьким минулим і мріями про „повернення в Європу”. Політичні міфи, що базуються на спільному корінні, в Україні не справджуються. Не тільки тому, що вони виключають значну частину суспільства в етнічному плані, але й тому, що функціонування цих міфів вимагає більших ресурсів соціальної пам'яті, яка систематично знищувалася за часів панування інших держав: Польщі, Австро-Угорщини, Російської імперії чи СРСР.

Нова політична міфологія України, побудована навколо Євромайдану, має усі шанси стати основою для нового символічного порядку і встановлювати свої власні концепції реальності. Це не тільки інтерпретація подій минулого, але, перш за все, спільне бачення майбутнього.

Засновницький міф є основою національної самоідентифікації, що зберігає спадкоємність проживання народу на певній території, це гарантія прав на землю. Відроджується почуття вкоріненості, створюється система цінностей і зміцнюються зв'язки різних груп; міф буде площиною співпраці, і тому не тільки зберігає традиції, але й буде майбутнє.

Процес ідентифікації з групою, однак, також тісно пов'язаний із пошуком ворога. Сила нової української політичної міфології відразу показала свою офенсивну і виключаючу функції. Поділ на „ми – вони” йде на крок попереду кожної революції. Сучасні міфи реалізуються не тільки через розповідь, але й за допомогою суштєвних образів, якими сповнений Інтернет – професійні та аматорські фільми про героїв Євромайдану переплітаються із зображеннями жахів, що здійснюються сепаратистами на сході України, сакралізація української нації супроводжується пошуками зрадників, поруч із героями з'являються карикатури ворогів.

Національні міфи – це, в першу чергу, символічна матриця, що надає форми соціальній реальності форму – визначає ідентичність, зміцнює довіру і віру, яка об'єднує народ у труднощах на шляху до кращого майбутнього. Отже, навіть, якщо частина українського суспільства відчуває себе виключеними з новітньої історії, яка пишеться саме зараз, більшість українців отримали нову політичну міфологію як стимул до змін, соціальної консолідації та національного відродження.

1. *Smith A D. Nacjonalizm, Sic!* / Smith A.D. – Warszawa, 2007. – С. 33.
2. *Descombes V. To samo i inne. Czterdzieści pięć lat filozofii francuskiej (1933-1978)* / tłum. B. Banasiak, K. Matuszewski. – Warszawa, 1997.– С. 128.
3. *Протилежну* думку висловлює Р. Бартез, котрий у своїх книгах дуже широко визначав міф, одночасно підкреслюючи, що міф не є чимось постійним у людському існуванні, над міфом можна панувати, деміфологізувати реальність за допомогою ретельного мовного аналізу.
4. *Campbell J. Potęga mitu* / Campbell J. – Kraków, 1994. – С. 211.
5. *Fukuyama F. Historia ładu politycznego. Od czasów przedludzkich do rewolucji francuskiej* / Fukuyama F. – Poznań, 2012. – С. 54-55.
6. Противником міфологізації українських націоналістичних організацій ОУН і УПА є Джон-Пол Химка, котрий закидає працям Армстрога анахронізм і використання неповних джерел. Армстронг насправді аналізував український націоналізм, беручи інтерв'ю у живих членів ОУН і УПА та аналізуючи документи тих організацій. Але він не знає історію злочинів проти поляків та євреїв, скоєних українськими націоналістами : *Himka John-Paul. Collaboration and or Resistance : The OUN and UPA during the War; Ukrainian Jewish Encounter Shared Narrative Series: Conference on Issues Relating to World War II, Potsdam, 27-30 June 2011* [Електронний ресурс] / Himka John-Paul. – Режим доступу : https://www.academia.edu/577915/Collaboration_and_or_Resistance_The_OUN_and_UPA_during_the_War.
7. *Armstrong John A. Ukrainian Nationalism, 1939–1945* / Armstrong John A. – New York : Columbia University Press, [1955] 1963. – С. 23.
8. Там само. – С. 8.
9. Там само. – С. 283.
10. *Kuzio Taras. Ukrainian nationalism w: „Journal of Area Studies”*, 1994, 2:4 [Електронний ресурс] / Kuzio Taras. – Режим доступу : – [http://www.taraskuzio.net/Nation%20and%20State%20Building_files/Kuzio_Nationalis .pdf](http://www.taraskuzio.net/Nation%20and%20State%20Building_files/Kuzio_Nationalis.pdf), 6 – С., 83-84.
11. *Armstrong John A. Nations before Nationalism. Dz. cyt.* – С. 167.
12. *Barthes R. Mit i znak* / Barthes R. – PIW, Warszawa 1970. – С. 25.
13. *Siewierska-Chmaj A. Mit polityczny jako fundament ideologii* / A. Siewierska-Chmaj // *Przekazy polityki, Rzeszów-Kraków-Zamość.* – 2009. – С. 29-32.
14. *Pogorzelski P. Barszcz Ukraiński* / Pogorzelski P. – Gliwice, 2014. – С. 52.
15. Там само. – С. 56.
16. *Aleksandrowicz Gorun D. Mity współczesnej Ukrainy* / D. Aleksandrowicz Gorun // *Sprawy narodowościowe.* –

Poznań. – 2002. – 21/20026. – С. 56. **17.** Там само. – С. 181. **18.** Горський В. С. [Електронний ресурс] . – Режим доступу : <http://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Sci/Culturology/uvuk/UkraineEurope/Europe.html>. **19.** Горський В. С. Україна-Європа: погляд з обох боків. Універсальні виміри української культури / Горський В. С. – Одеса, 2000. – С. 6-26. **20.** Шайгородський Ю. Міфотворчість в Україні як соціальна технологія [Електронний ресурс] / Шайгородський Ю. – Режим доступу : <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/ukrpolituk/3/5.pdf> **21.** Литвиненко О. В. Інформаційні впливи і операції: Теоретико-аналітичні нариси : монографія / Литвиненко О.В. – К. : Нідс, 2003. – С. 88-89. **22.** Aleksandrowicz Gorun D. Цит. праця. – С. 183. **23.** Pawluczuk W. Ukraina. Polityka i mistyka / Pawluczuk W. – Kraków, 1998. – С. 59-66. **24.** Siewierska-Chmaj A. Religia a polityka. Chrześcijaństwo / Siewierska-Chmaj A. – Warszawa, 2013. – С. 82-95. **25.** Olszański T. A. Więcej jedności niż podziałów. Zróżnicowania wewnętrzne Ukrainy // «Punkt widzenia» nr 40/2014. – Warszawa 2014 [Електронний ресурс] / Olszański T. A. – Режим доступу : http://www.osw.waw.pl/sites/default/files/pw_40_wiecej_jednosci_niz_podzialow_net.pdf. **26.** Himka J.-P. Challenging the Myths of Twentieth-Century Ukrainian History // The Convolutions of Historical Politics [Електронний ресурс] / Himka J.-P. – Режим доступу : https://www.academia.edu/2033835/_Interventions_Challenging_the_Myths_of_Twentieth-Century_Ukrainian_History_. **27.** Marples D. R. Heroes and Villains: Creating National History in Contemporary Ukraine / Marples D. R. – Budapest-New York, 2007. – С. 139. **28.** Motyl A. Ukraine, Europe, and Bandera / A. Motyl // Cicero Foundation Great Debate Paper. – March 2010. – no. 10/05. – С. 9. **29.** Riabczuk M. Bandera's controversy and Ukraine's future // «Russkii vopros» 1/2010, \ [Електронний ресурс] / М. ;Riabczuk. – Режим доступу : http://www.russkiiivopros.com/?pag=one&id=315&kat=9&csl=46#_edn16. **30.** Відкритий лист до лідерів української демократичної опозиції щодо участі партії «Свобода» у Комітеті опору диктатурі [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://zaxid.net/news/showNews.do?vidkritiy_list_do_lideriv_ukrayinskoji_demokratichnoyi_orozitsiyi&objectId=1251995. **31.** Амельченко Н. Інтерв'ю [Електронний ресурс] / Амельченко Н. – Режим доступу : <http://dialogs.org.ua/ru/dialog/page81-1318.html>. **32.** Амельченко Н. Політичний міф і сучасність [Електронний ресурс] / Амельченко Н. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=yMG3kx5AbNE>. **33.** Olszański T. A. Цит. праця. – С. 13-14. **34.** Pogorzelski P. Цит. праця. – С. 221. **35.** Smith A.D. Цит. праця. – С. 25. **36.** Мовний критерій в Україні є досить неоднозначним. Згідно з дослідженнями Київського міжнародного інституту соціології у 1991-2003 роках, біля 30% мешканців України самовизначились як «російськомовні українці», 47,6% як „україномовні українці”, більш ніж 14% як „російськомовні росіяни”, решта як „інші етнічні групи” [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://kiis.com.ua/materials/articles_HVE/16_linguaethnical.pdf. З іншого боку, американський Інститут Геллапа в 2008 році проводив опитування і давав можливість вибору мови анкети. 83% мешканців України вибрали анкету російською мовою [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gallup.com/poll/109228/Russian-Language-Enjoying-Boost-PostSoviet-States.aspx?version=print>. Можна припустити, що у новіших дослідженнях зросте відсоток «україномовних українців», але на такі дослідження ще треба зачекати.

37. *Waldenberg M. Narody zalezne i mniejszości etniczne w Europie Środkowo-Wschodnie / Waldenberg M. – Warszawa, 2000. – С. 23-24.* **38.** *Україна* має нових героїв, людей, котрі протестували на Майдані і людей, що захищають країну від проросійських сил на Сході. Це, для прикладу, козак Михайло Гаврилюк, котрого бійці «Беркуту» роздягли на морозі і знущалися, одночасно знімаючи відео знущань на телефони [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://foreignpolicy.com/2014/01/27/cossack-at-the-heart-of-kiev-protests-refuses-to-give-in/>, сотник Володимир Парасюк, виступ котрого підштовхнув людей до подальшої боротьби [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/articles/2014/02/24/7016048/>, Семен Семенченко, комбат «Донбасу» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/news/2014/09/1/7036436/> і багато інших, на чолі з «небесною сотнею», котрі вже стала невід’ємним елементом української популярної культури [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.coolmojito.com/artist/P-Lyve/1/1013653>, <http://nebesnasotnya.com.ua/>

39. *Революція гідності. Як це було (відеохроніка)* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.radiosvoboda.org/content/article/26702443.html> **40.** *Eliade M. Czas święty i mity / Eliade M. // Antropologia kultury. Wiedza o kulturze, tom I, red. A. Mancwel. – Warszawa, 2001. – С. 112.* **41.** *Campbell J.* Цит. праця. – С. 61.

42. *Дев’ятко Н. В.* Міф як основа відродження національної свідомості через ЗМІ [Електронний ресурс] / Дев’ятко Н. В. – Режим доступу : <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2197> **43.** *Згадані мотиви* найчастіше з’являються на аналізованих інтернет-ресурсах таких як <http://maidanua.org/>, <http://www.segodnya.ua/> та ін. **44.** Пишучи про ядро міфу, так як і Ганс Блуменберг, визнаємо, що це є ідентифіковане оповідне ядро міфу, що має високий рівень тривалості і тк само високі можливості творення варіацій : *Blumenberg H. Praca nad mitem / Blumenberg H. – Warszawa, 2009. – С. 32.*

45. <https://www.youtube.com/watch?v=qukYAIUHX6k> **46.** Фрагмент фільму „Революція гідності” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=qukYAIUHX6k> **46.** Стаття інтернет-видання газети «Сегодня» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.segodnya.ua/politics/pnews/na-glazah-rozhdaetsya-ukrainskaya-naciya-deputat-gosdumy-rf-514489.html> **47.** Стаття інтернет-видання газети

«Комсомольская правда в Украине» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kp.ua/politics/467187-semenchenko-ukrayna-rozhdaetsia-seichas> 48. Пост в соціальній мережі Фейсбук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.facebook.com/borys.filatov/posts/676234509125116> 49. Пост в соціальній мережі Твіттер [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://twitter.com/leonidvolkov/status/504650530640371713> 50. Інтернет-сторінка громадської організації Інформаційний центр “Майдан-Моніторинг” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://maidanua.org/2014/11/tak-chyuyatse-zemlya/>

Siewierska-Chmaj Anna, Bilousova Iryna. Ukrainian national identity in the context of political mythology of Euromaidan

Article by Anna Siewierska-Chmaj and Iryna Bilousova is centered around the issues of national identity and political myth of modern Ukraine. The authors argue that it is very difficult to imagine a nation without political myths that shape collective consciousness. While the public may be combined only fairly loose knot of common interest, inasmuch nation needs a lot stronger ties. Those that help transcend group interests, to cross the threshold of individual self-interest and compel people to act across boundaries. The existence of the great mythical narrative is therefore a vital need for each group, which aspires to become the nation. By maintaining ties group, redefining cultural patterns, providing a common axiological ground, myths shape the social reality at almost every level of her. In the political sphere, perhaps even more strongly than in any other. They are the building blocks of national identity, the source of sociopolitical revitalization, they repeatedly social energy can be released. Nothing better than myths do not form political self-consciousness, nothing can replace the great symbolic capital.

The analysis of political myths, both those currently functioning as well as the old, it is clear that the political mythology is often a reaction to rapid changes, particularly those associated with bloodshed. Jung’s archetype of the death-rebirth becomes a basis for a coherent mythology – it rationalises defeat and tame it mentally. Lost violates the sense of order and security, therefore the blame is designed on someone else – a traitor, a stranger. The historical truth in the face of political myth almost always loses, but is rescued national pride and belief in the existence of a metaphysical Order. Myths do not have to prove, so you can not believe after all – they give a constant point of reference in the world of chaos, create a semblance of order where the balance has been upset. This is why political myths grow in places where conflicts wrested holes in the social fabric, fill the slots on petrified ideologies.

According to the authors of the article for any great collective myth it is not only a story, but something really existing, influencing the attitudes adopted and decisions taken, is the source of widely shared knowledge, and while he is not

asking for justification. Myth, then, is the core of national identity, a nation without myth cannot exist.

The authors analyze whether and when we can talk about the existence of the Ukrainian nation. Historical experiences of each nation become a source of political myths that – stored in the collective memory of the nation – act as a reservoir of energy, triggered the breakthrough moments. In 1991, after the proclamation of independence by Ukraine, Ukrainian intellectuals were aware of this, increasing for decades, axiological void that needed to be filled with content. Young nation needed a strong, mythological substrates are overcome ethnic and religious divisions to cross the selfish interests of individual groups, to create a strong state.

Authors of this article conclude after analyzing the Ukrainian media, especially social networking sites, that Euromaidan became the focal point of the new Ukrainian political mythology, providing symbols, images and myths, filling the void axiological previously felt by a large part of the population. Exactly how Mircea Eliade wrote, through new images and symbols, myth of Euromaidan began to tell its own story, reveal secrets, deliver knowledge, facilitate learning. Victims of Euromaidan very quickly become the new heroes of the Ukrainian nation, strengthening its internal cohesion, providing patterns of behavior and building a new system of values. Enemies of Euromaidan (Berkut officers, snipers, Yanukovich and his political supporters) started to identify metaphysical evil that can only be overcome through social solidarity, and this make it easier to liberate, because the new mythology has become a tool for strengthening national identity. It is a paradoxical profit Ukrainian-Russian conflict – the strengthening of Ukraine's national identity and internal cohesion of the Ukrainian society.

Key words: national identity, political mythology, nation, Euromaidan.

УДК 323.1

Ю. В. ЛИСЕНКО

ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИЧНОЇ НАЦІЇ: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ

Аналізуються наукові підходи до розуміння сутності поняття «політична нація»; розглядаються основні чинники, що впливають на формування політичної нації в Україні.

© ЛИСЕНКО Юлія Віталіївна – доцент кафедри політології і соціології ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»